

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická Fakulta

Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova KSP

Bakalářská práce

Participace občanů na veřejném životě venkovské obce

Případová studie – městys Želetava

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

Vypracoval: Zuzana Maříková

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

.....

Maříková Zuzana

V Českých Budějovicích dne

Poděkování

Ráda bych upřímně poděkovala doc. PhDr. Jaroslavu Čmejkovi, CSc za jeho čas, cenné rady a připomínky, které byly pro mě velmi přínosné a důležité. Dále děkuji ing. Radku Malému za odborné informace. Upřímný dík patří mé rodině a přátelům za trpělivost po celou dobu mého studia.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Základní pojmy.....	4
2.1 Participace.....	4
2.2 Stát.....	5
2.3 Veřejná správa.....	5
2.4 Obec.....	6
2.5 Obecní zřízení.....	7
2.6 Občan.....	14
2.7 Volby.....	14
2.8 Komunální volby.....	15
3. Možnosti participace občanů ve veřejném životě.....	19
3.1 Proces rozvoje participace po roce 1989.....	19
3.1.1 Svoboda projevu a právo na informace.....	20
3.1.2 Právo petiční.....	20
3.1.3 Právo shromažďovací.....	20
3.1.4 Právo sdružovací.....	21
3.1.5 Právo podílet se správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.....	21
3.2 Volební chování občanů.....	21
3.3 Volební účast.....	24
3.4 Regionální úroveň participace.....	26
3.5 Místní úroveň participace občanů.....	27
3.6 Občanská participace občanů.....	27
4. Metodika a cíl práce.....	32
5. Základní charakteristika obce.....	33
6. Participace občanů Želetavy ve veřejném životě.....	36
6.1 Kategorie obecních úřadů.....	36
6.2 Výbory a komise obce.....	37
6.3 Šetření a průzkum v městysi Želetava.....	39
6.4 Hodnocení šetření.....	40
6.4.1 Účast ve volbách.....	40
6.4.2 Angažovanost občanů ve spolcích.....	42

6.4.3 Účast občanů ve věcech veřejných.....	43
6.4.4 Vyhlášení místního referenda.....	44
6.4.5 Míra participace v Želetavě návrhy na zlepšení.....	45
7. Závěr.....	47
I. Summary.....	49
II. Přehled použité literatury.....	50

1. Úvod

Po listopadu 1989 se v Československu později České republice rozběhly rychlé změny a transformace, které postihly snad všechna myslitelná i nemyslitelná odvětví. Zasáhly nejvyšší představitele státu, tak i běžně občany a mnohdy i mimo hranice našeho území. Probíhal proces demokratizace, vstupu do evropských struktur, do světové politiky, země se stala právním státem. Všechny tyto změny měly společný cíl (krom mnoha jiných). Umožnit občanovi podílet se na veřejném životě země, kraje, místa či obce.

Cílem teoretické části této práce je seznámit se se základními pojmy a principy procesu participace občanů na veřejném životě. Představit si možnosti a způsoby fungování participace na veřejné správě. V této části budu vycházet ze studia odborné literatury.

Hlavním cílem praktické části této práce je na základě teoretických poznatků zjistit míru participace v městysi Želetava. Definujeme si některé základní pojmy a zjistíme míru a ochotu občanů účastnit se veřejného života v Želetavě. Práce by měla ukázat, jak občané v městysi Želetava zasahují do politické scény, jakým způsobem a do jaké míry jí ovlivňují.

2. Základní pojmy

2.1 Participace

První pojem, jehož definování považuji za nezbytné je participace. Participace (z lat. *partem capere*, mít podíl) znamená sdílení něčeho, účast nebo podílení se na něčem. Odtud také participovat, podílet se. V poslední době se hodně hovoří o tom, že lidé by se měli podílet (participovat) na všech rozhodnutích, která se jich týkají. Encyklopedický slovník tento pojem definuje takto: „*Participace [lat.] účast podíl, v sociologii svazek mezi lidmi, založeno na vzájemných vztazích; participace je podkladem pro sjednocení v jednom společenství.*“ (Kolektiv autorů, Encyklopedický slovník, 1993).

U participace, je třeba rozlišit její základní typy. Obvykle se v tomto spojení jedná o politickou participaci, která vyjadřuje přímou účast občanů na procesech vládnutí a to na úrovni celostátní, regionální nebo komunální. Druhým typem je širší občanská participace, která zahrnuje aktivity, při nichž se občané účastní veřejného života kulturního, sportovního nebo jiného, a která se vládnutí nutně přímo týkat nemusí a většinou také netýká.

Základní ideou politické participace v demokratickém státě je jednoznačně volební účast, ale neomezuje se v každém případě jen na ni. Jedná se také o aktivity, kterými se občané podílejí na volbě vládnoucích představitelů a na formování veřejné politiky státu, kraje nebo i té nejmenší samosprávy. Množství aktivit je nepřehledně velké. Na rozdíl od volební účasti jsou nevolební formy politické participace často neformální a ne vždy zákonem upraveny či definovány. Jejich vliv na výsledné rozhodnutí se proto neodvíjí od přesně stanovených pravidel. Právě proto jejich povaha z nich činí značně komplikovaný prostor střetávání. Na straně jedné nabízí prostor pro vyjádření různých zájmů a postojů, na straně druhé, jsou-li tyto zájmy konstrukčně jasně mířené na prosazení určitého konkrétního záměru určité skupiny, jsou vystaveny sporům a dohadům ohledně jejich zákonnosti. Je nutné si uvědomit, že i tam, kde se občanské aktivity netýkají přímo politického procesu, mohou mít velký vliv na politickou situaci.

2.2 Stát

Definice pojmu: „*Stát je forma organizace lidské společnosti, vyznačující se sdružením obyvatel určitého území v právní celek (státním územím jako věcným podkladem a občany jako osobním podkladem). Státní moc je nezávislá, neodvozená od žádné jiné (suverenita, svrchovanost), omezena jen prostorově státním územím*“ (Kolektiv autorů, Encyklopedický slovník, 1993).

Stát vzniká v takové fázi utváření společnosti, v níž již nestačí organizace a vztahy omezené jen na určitá uskupení lidí (rodiny, rodu) s pouhými pravidly chování. Prohlubující a rozšiřující se charakter vztahů lidí s sebou již přináší požadavky na takovou jejich obecnou úpravu, která se týká společenských poměrů na určitém území, na němž je subjekt takové úpravy schopen ji nejen uplatňovat, ale také vynucovat vůči všem. Tímto subjektem se stává stát a prostředkem je pak právo tj. souhrn pravidel chování, které stát stanoví a svou mocí je také schopen vynutit (SVATOŇ, Základy státovědy, 2001).

J. Jellinek uvádí jako nezbytný předpoklad pro fungování státu tříprvkovou charakteristiku státu. Podle této se každý stát skládá ze státního území, obyvatelstva, z určité organizace tohoto obyvatelstva, která slouží k výkonu státní moci. Stát tedy můžeme vymezit jako formu společenského života na určitém území, která prostřednictvím všeobecně závazných pravidel chování, za nimiž stojí jeho mocenská autorita (právní řád), působí na společenské vztahy (SVATOŇ, Základy státovědy, 2001).

2.3 Veřejná správa

Další pojmem, který považuji za vhodné vysvětlit, je pojem veřejná správa. V politologickém slovníku nalezneme definici: „*jedná se o organizaci správy veřejných záležitostí. Správa veřejná jako výkonná moc je spojena v první řadě se státem. Dělí se na státní správu a samosprávu. Tu vykonávají příslušné správní orgány mající postavení orgánu správy veřejné*“ (Kolektiv autorů, Encyklopedický slovník, 1993).

Jedná se tedy o činnost státních nebo jiných orgánů veřejné moci nebo subjektů, kterým byl výkon veřejné správy propůjčen za účelem plnění určitých úkolů. Vymezení veřejné správy je spojeno s dělbou moci na moc výkonnou (exekutivní), zákonodárnou

(legislativní) a soudní (judikativní). Toto dělení moci je základní, nikoli však jediné. Moc můžeme rozdělit také z hlediska daných územním členěním (země, kraje, okresy, obce nebo federativní uspořádání). Organizace veřejné správy je závislá na obou dělbách moci (Zákon č. 131/2000 Sb.).

Jak již bylo zmíněno, veřejná správa se dělí na státní správu a samosprávu. Státní správa je organizující, mocenská a ochranná činnost státu – má výkonný a nařizovací charakter. Vykonavatelé státní správy v ČR jsou ministerstva, jiné správní úřady, veřejné sbory (přímí vykonavatelé). Orgány územní samosprávy a jiné subjekty veřejného nebo soukromého práva (nepřímí vykonavatelé).

Samospráva je organizující, mocenská a ochranná činnost samosprávných útvarů (nepřímí vykonavatelé). Je oprávněna sama tvořit v rámci samosprávné moci právní předpisy. Samosprávu vykonávají orgány jiných právních útvarů než státu, pokud je na ně zákonem výkon veřejné správy delegován a trvale svěřen do jejich samostatné odpovědnosti.

Samospráva je tedy organizací, která vykonává své vlastní (samosprávné) záležitosti, záležitosti ve veřejném zájmu (přenesené). Samospráva jedná svým jménem, rozhoduje samostatně o správních záležitostech, rozhoduje podle své vlastní vůle a uvážení, je právnickou osobou a má právní subjektivitu, hospodaří samostatně dle schváleného rozpočtu. Zvláštním typem samosprávy je vedle územní samosprávy samospráva zájmová. V podstatě umožňuje uplatnění zájmů jednotlivých skupin a realizuje se prostřednictvím občanských organizací sdružení, spolků apod. (Zákon č. 131/2000 Sb.).

2.4 Obec

Dle ústavy České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.) je obec základními územními samosprávnými celkem. Tyto územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Rozlišujeme tři prvky, které tvoří podstatu obce územní základ obce, osobní základ obce a samosprávný základ obce.

Zákonem je stanoveno, kdy jsou správními obvody, že obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku. Obec je samostatně spravována zastupitelstvem, územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které

mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu. Formou řízení obce se budu více zabývat v kapitole 2.5 Obecní zřízení.

2.5 Obecní zřízení

Legislativu místní samosprávy upravuje zákon o obcích č. 128/2000 Sb. Obec je základním územně samosprávným společenstvím občanů, které je tvořeno územním celkem a vymezeno hranicemi obce. Jakožto veřejnoprávní korporace má obec vlastní právní subjektivitu, která souvisí s tím, že obci přísluší postavení právnické osoby, tudíž je jí zákonem svěřeno zabezpečování některých úkolů veřejné správy v zájmu podnikatelských i nepodnikatelských subjektů. Obec tedy může vystupovat v právních vztazích pod svým jménem, nese odpovědnost, která ze vztahů vyplývá a má vlastní majetek (Zákon č. 128/2000 Sb.).

Zákon o obcích rozlišuje tyto typy obcí, u kterých je určitý rozdíl v právním postavení a ve vykonávání agend státní správy: obec, městys, město, statutární město. Statutární města mají důležité privilegium umožňující členění města na městské obvody nebo části, Tyto městské obvody a části mají své orgány samosprávy. V současné době mají v České republice postavení statutárního města například tato města: Kladno, Liberec, Zlín, Ostrava, Teplice, České Budějovice, Hradec Králové, Olomouc, Frýdek-Místek, Plzeň, Pardubice, Přerov, Opava, Karviná, Karlovy Vary atd.

Městem je obec, která má minimálně 3000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Město se od základní obce liší, a to ve velikosti, v hustotě zástavby a hustotě zalidnění. Město plní více správních, kulturních či vzdělávacích funkcí pro širší okolí.

Označení městys užívá v současné době obec, která tento titul v minulosti již užívala. To znamená, že pokud byla obec před 17. květnem 1954 městysem, musí předseda Poslanecké sněmovny na základě žádosti stanovit, že se obec opět stává městysem a zároveň určí den, od kterého se městysem stane (Zákon č. 128/2000 Sb.). Zvláštní postavení má Praha, jež je hlavním městem, obcí a krajem zároveň. Postavení Prahy je upraveno samostatným zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze (Zákon č. 131/2000 Sb.).

Orgány obce

Vnitřní organizační strukturu obce upravuje hlava IV zákona č. 128/2000 Sb., o obcích. Každá obec je spravována svými orgány. Pomocí nich je realizována působnost obce a to jak samostatná, tak i přenesená. Orgány obce můžeme rozčlenit na volené, výkonné, poradní a kontrolní. Voleným orgánem a zároveň orgánem nejvyšším samosprávným je zastupitelstvo obce, mezi výkonné orgány patří starosta, rada obce a obecní úřad. Orgány kontrolní a poradní, výbory a komise, jsou zřizovány jako orgány rady a zastupitelstva obce.

Zastupitelstvo obce

Zastupitelstvo je kolektivním orgánem a jediným, který je ústavně zakotven. Samostatně spravuje obec, jeho členové jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva na čtyřleté volební období (Zákon č. 1/1993 Sb.). U obcí, které jsou městysem či městem, se používá označení zastupitelstvo městyse (města), rada městyse (města) a zvláštní orgány městyse (města) (Zákon č. 128/2000 Sb.).

Dle § 68 zastupitelstvo obce při stanovení počtu členů zastupitelstva obce přihlíží zejména k počtu obyvatel a velikosti územního obvodu. Do zastupitelstva se volí 5 – 55 členů.

Například: obce, které mají do 500 obyvatel, volí minimálně 5 – 15 členů zastupitelstva. Obce, které mají od 500 do 3 000 obyvatel, volí 7 – 15 členů. Obec volící 11 – 25 členů zastupitelstva má od 3 000 do 10 000 obyvatel. Nejvíce členů může volit obec, která má nad 150 000 obyvatel, a to 35 – 55 (Zákon č. 128/2000 Sb.).

do 500 obyvatel	5 až 15 členů
nad 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
nad 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
nad 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
nad 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů.

Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb.

Počet členů zastupitelstva obce, který má být zvolen, se vyvěsí na úřední desce obecního úřadu nejpozději do 2 dnů po jeho stanovení. Rozhodující pro stanovení počtu členů zastupitelstva obce je počet obyvatel obce k 1. lednu roku, v němž volby probíhají.

Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením, k němuž dojde ukončením hlasování. Člen zastupitelstva při prvním zasedání skládá slib. Tento slib stvrzuje podpisem. Člen zastupitelstva vykonává svůj mandát osobně a při výkonu se neřídí žádnými příkazy. Funkce člena zastupitelstva je funkcí veřejnou. Člen zastupitelstva má právo při výkonu své funkce předkládat zastupitelstvu obce, radě obce, výborům a komisím návrhy na projednání, vznášet dotazy, připomínky a podněty na radu obce a její jednotlivé členy, na předsedy výborů, na statutární orgány právnických osob, jejichž zakladatelem je obec, a na vedoucí příspěvkových organizací a organizačních složek, které obec založila nebo zřídila, požadovat od zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu, jakož i od zaměstnanců právnických osob, které obec založila nebo zřídila, informace ve věcech, které souvisejí s výkonem jejich funkce (Čmejrek, 2008, s. 36).

Členové zastupitelstva obce mají vedle práv i zákonem uložené povinnosti. Tyto povinnosti jsou, zúčastňovat se zasedání zastupitelstva obce, popřípadě zasedání jiných orgánů obce, plnit úkoly, které mu tyto orgány uloží, hájit zájmy občanů obce, jednat a vystupovat tak, aby nebyla ohrožena vážnost jeho funkce (Břeň, 2011).

Zastupitelstvo rozhoduje usnesením a může přijímat obecně závazné vyhlášky. Zastupitelstvo nadále rozhoduje ve věcech samostatné působnosti obce. Např. schvalování programu rozvoje obce, územního plánu obce, rozpočtu obce, závěrečného účtu obce, zřizování peněžních fondů obce, vyhlašuje místní referendum, volí či odvolává z funkce starostu, místostarostu, atd. Zastupitelstvu obce je dále vyhrazeno rozhodování o následujících právních jednáních. Nabytí a převod nemovitých věcí včetně vydání nemovitostí podle zvláštních zákonů, převod bytů a nebytových prostorů z majetku obce, poskytování věcných darů v hodnotě nad 20 000 Kč a peněžitých darů ve výši nad 20 000 Kč fyzické nebo právnické osobě v jednom kalendářním roce, poskytování dotací a návratných finančních výpomocí nad 50000 Kč v jednotlivém případě fyzickým nebo právnickým osobám a uzavření veřejnoprávních smluv o jejich poskytnutí, uzavření smlouvy o společnosti⁴⁴⁾ a poskytování majetkových hodnot podle smlouvy o společnosti⁴⁴⁾, jejíž je obec společníkem, peněžité i nepeněžité vklady

do právnických osob, vzdání se práva a prominutí dluhu vyšší než 20 000 Kč, zastavení movitých věcí nebo práv v hodnotě vyšší než 20 000 Kč aj. (Zákon č. 128/2000 Sb.).

Zastupitelé by se měli scházet k jednání pravidelně, podle potřeby, nejméně však jedenkrát za 3 měsíce. Zasedání zastupitelstva obce se konají v územním obvodu obce. Zastupitelstvo obce je schopno se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina všech jeho členů. Jestliže při zahájení jednání zastupitelstva obce nebo v jeho průběhu není přítomna nadpoloviční většina všech členů zastupitelstva obce, ukončí předsedající zasedání zastupitelstva obce. Do 15 dnů se koná jeho náhradní zasedání.

Občané musí mít dostatek informací o tom, kdy a kde se zastupitelstvo sejde. Proto obecní úřad informuje o místě, době a navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva obce. Informaci vyvěsí na úřední desce obecního úřadu alespoň 7 dní před zasedáním zastupitelstva obce. Kromě toho může informaci uveřejnit způsobem v místě obvyklým. Zasedání zastupitelstva je veřejné. Jeho jednání se může zúčastnit každý a občané obce se mohou na zasedání vyjadřovat v souladu s jednacím řádem k projednávaným věcem. O průběhu zasedání musí být sepsán zápis, který podepisuje starosta či místostarosta a ověřovatelé. V zápise se vždy uvede počet přítomných členů zastupitelstva obce, schválený program jednání zastupitelstva obce, průběh a výsledky hlasování a přijatá usnesení. I tento zápis musí být zveřejněn (Čmejrek, Bubeniček & Čopík, 2010, s. 39-43).

První zasedání nově zvoleného zastupitelstva se nazývá ustavující zasedání, je svoláváno dosavadním starostou a musí se konat do 15 dnů od vyhlášení výsledků voleb. Do doby než je zvolen nový starosta nebo místostarosta, mu předsedá nejstarší člen zastupitelstva nebo dosavadní starosta. Úkolem ustavujícího zastupitelstva je zvolit starostu a místostarostu obce a radní z řad zastupitelstva (Čebišová, T.; Kopecký, M.; Marková, H., 1996).

Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti a za svou činnost je odpovědná zastupitelstvu. V oblasti přenesené působnosti pak radě přísluší rozhodovat, jen stanoví-li tak zákon, například při vydávání nařízení obce (Koudelka, Z., 2000). Radu obce tvoří starosta, místostarosta (místostarostové) a další členové rady volení z řad členů zastupitelstva obce. Počet členů rady obce je lichý a činí

nejméně 5 a nejvýše 11 členů, přičemž nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva obce. Pokud není v obci rada zřízena, vykonává její funkci starosta.

Zasedání rady obce probíhá podle potřeby a je neveřejné. Rada se může scházet, když je přítomna nadpoloviční většina radních. Rada obce pořizuje ze své schůze zápis, který podepisuje starosta spolu s místostarostou nebo jiným radním. V zápise se vždy uvede počet přítomných členů rady obce, schválený pořad schůze rady obce, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. Zápis ze schůze rady obce musí být pořízen do 7 dnů od jejího konání. Rada obce vydává jednací řád, v němž jsou uvedeny podrobnosti o jednání rady obce.

Mezi činnosti rady například patří zabezpečování hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, provádění rozpočtových opatření v rozsahu stanoveném zastupitelstvem obce, vydávání nařízení obce, projednávání a řešení návrhů, připomínek a podnětů, které jí předložilo zastupitelstvo obce či komise rady obce, zřizovat a zrušovat podle potřeby komise rady obce, jmenovat a odvolávat z funkce jejich předsedy a členy, kontrolování plnění úkolů obecním úřadem a komisemi v oblasti samostatné působnosti obce, stanovení pravidel pro přijímání a vyřizování petic a stížností, schvalování organizačního řádu obecního úřadu, plnění úkolů, které jsou stanovené zvláštním zákonem aj. (Zákon č. 128/2000 Sb.).

Starosta

Právní postavení starosty jako orgánu obce je upraveno v zákoně o obcích, a to především v oddíle čtvrtém, a jednotlivě se vymezuje i v jiných ustanoveních zákona o obcích. Porovnáme-li rozsah ustanovení týkající se ostatních obecních orgánů a ustanovení týkající se starosty obce je právě úprava postavení starosty jako orgánu obce nejstručnější. Starosta obce má pravomoci jasně vymezené a jen v některých případech smí rozhodnout samostatně.

Starosta není volen přímo občany, ale volí jej nadpoloviční většina zvoleného obecního zastupitelstva. Děje se tak zpravidla na ustavujícím zasedání zastupitelstva nového. Starosta setrvává ve funkci i po ukončení volebního období, a to až do zvolení nového starosty. Je samozřejmě také možné odvolat starostu a zvolit nového v průběhu volebního období. Starosta je volen z řad obecního zastupitelstva a z titulu funkce starosty se stává rovněž členem obecní rady. Je-li odvolán nebo sám odstoupí, přestává být rovněž členem obecní rady.

Starosta zastupuje obec (a také obecní úřad) navenek. Z tohoto postavení mu však nevyplývá pravomoc ukládat povinnosti a rozhodovat o právních poměrech ve vnějších právních vztazích. Jinými slovy právně závazný projev vůle je oprávněn v drtivé většině případů učinit až poté, co je schválen obecním zastupitelstvem anebo obecní radou. Starosta má širší rozhodovací pravomoci v jediném případě. Je tomu tak v obcích, kde se nevolí obecní rada. Tam starosta vykonává rovněž její funkci, je tedy starostou a obecní radou v jedné osobě, a proto přebírá i její pravomoce. Pokud pak v těchto případech samostatně rozhoduje, nesouvisí to přímo s jeho funkcí starosty, ale s funkcí obecní rady, kterou zastává. Pro úplnost je třeba dále připomenout, že pokud není ustanoven tajemník obecního úřadu, je starostanadřízen všem pracovníkům obecního úřadu.

Starosta zastupuje obec navenek (viz. předchozí text), má právo užívat při významných příležitostech a občanských obřadech odznaku se státním znakem České republiky (nikoli výhradně - to může i jiný člen zastupitelstva, tajemník i jiný pracovník obecního úřadu, je-li tím obecní radou pověřen), podepisuje obecně závazné vyhlášky a jiná usnesení obecního zastupitelstva (spolu se zástupcem starosty nebo jiným radním). Přípravuje, svolává a zpravidla řídí schůze obecního zastupitelstva a obecní rady, stojí v čele obecního úřadu, jehož je součástí, z funkce člena obecního zastupitelstva má dále práva podle § 34 zákona o obcích, tj. předkládat obecnímu zastupitelstvu návrhy, vznášet dotazy, připomínky a podněty na obecní radu i její jednotlivé členy, na další orgány obce a vedoucí organizací a zařízení, které obec založila nebo řídí, požadovat od pracovníků obecního úřadu informace, adále má všechna práva člena obecní rady aj. (Zákon č. 128/2000 Sb.).

Z uvedeného je tedy zřejmé, že zákon starostovi nedává možnost samostatně rozhodovat např. o majetkoprávních otázkách, a že jeho funkci chápe zjednodušeně řečeno spíše jako výkonnou a reprezentativní.

Obecní úřad

Obecní úřad je tvořen starostou, místostarostou a tajemníkem obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a zaměstnanci obce, kteří pracují na obecním úřadě. V čele obecního úřadu stojí starosta. Obecní úřad vykonává v samostatné působnosti úkoly, které mu uděluje zastupitelstvo a rada obce, pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti a rozhoduje ve věcech stanovených zákonem (Čmejrek, 2008).

Každá obec také musí mít úřední desku, jež musí být nepřetržitě přístupná veřejnosti. Zřizuje ji obecní úřad a obvykle bývá na budově obecního úřadu také umístěna. Úřední deska slouží k informování občanů obce, zveřejnění nejrůznějších listin, o nichž to stanoví zákon, a zajištění platnosti a účinnosti právních předpisů obce. Kromě toho však mají obce také povinnost vést úřední desku i v elektronické podobě.

V obcích s rozšířenou působností a obcích s pověřeným obecním úřadem musí a v ostatních obcích může (§ 110 odst. 1 zákona 128/2000 Sb.) být jmenován tajemník obecního úřadu, který je zaměstnancem obce a jehož jmenování i odvolání podléhá souhlasu ředitele krajského úřadu. Tajemník podle zákona fakticky řídí obecní úřad a je přímo podřízený starostovi, který stojí v čele úřadu.

Zastupitelstvo obce zřizuje jako své iniciativní a kontrolní orgány - výbory, které mu předkládají svá stanoviska, návrhy a jsou mu odpovědny. Zastupitelstvo musí vždy zřídit výbor finanční a kontrolní. Nemusí však zřídit výbor pro národnostní menšiny, když se nehlásí více jak 10 % občanů obce k jiné menšině. Zvláštní postavení mají tzv. osadní výbory.

Každý výbor ze zákona plní úkoly, kterými jej pověří zastupitelstvo obce. Jak již bylo naznačeno výše, ze své činnosti odpovídá výbor zastupitelstvu obce. Počet členů výboru je vždy lichý, rozdíl oproti komisi rady. Výbor se schází podle potřeby. Usnesení výboru se vyhotovuje písemně a podepisuje je předseda výboru. Usnesení výboru je platné, jestliže s ním vyslovila souhlas nadpoloviční většina všech členů výboru. Výbor musí být nejméně tříčlenný, v čele musí dle § 117 odst.4 stát člen zastupitelstva (výjimkou starosty a místostarosty).

Finanční výbor je jednak kontrolním orgánem zastupitelstva obce, ale také současně jeho iniciativním orgánem. Finanční výbor kontroluje hospodaření obce. Je třeba si ovšem uvědomit, že o čerpání finančních prostředků z rozpočtu dané obce nerozhoduje, neboť hospodaření podle rozpočtu přísluší, radě obce. Finanční výbor může iniciativně navrhnout vhodné čerpání finančních prostředků. Finanční výbor má právo na projednání zprávy o přezkoumání hospodaření za uplynulý rok s auditorem dle zákona o auditorech. Finanční výbor je oprávněn kontrolovat, zda je majetek obce využíván účelně a hospodárně, v souladu s jejími zájmy a úkoly, zda obec neručí za jiné závazky, než stanoví zákon, zda jsou zveřejňovány majetkové záměry ve smyslu §39 zákona o obcích aj.

Kontrolní výbor musí být rovněž nejméně tříčlenný, maximální počet není omezen a v čele stojí člen zastupitelstva (výjimkou starosta a místostarosta). Kontrolní výbor kontroluje plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce, pokud je rada zřízena, kontroluje dodržování právních předpisů aj.

Dle § 120 může zřídit zastupitelstvo v částech obce osadní nebo místní výbor, který má minimálně 3 členy, kteří jsou přihlášení k trvalému pobytu v té části obce, pro kterou je osadní výbor zřízen. Osadní výbor má svého předsedu. Osadní výbor je oprávněn překládat zastupitelstvu obce, radě obce a výborům návrhy týkající se rozvoje části obce a rozpočtu obce, vyjadřovat se k návrhům předkládaným zastupitelstvu obce a radě obce, pokud se týkají části obce aj.

Rada obce jako své poradní a kontrolní orgány zřizuje komise. Komise svá stanoviska a náměty předkládá radě obce. Komise jsou výkonným orgánem, stejně jako rada obce, jestliže jí byl svěřen výkon přenesené působnosti. Komise si volí svého předsedu, usnází se většinou hlasů všech svých členů. Ze své činnosti se zodpovídá radě obce; ve věcech výkonu přenesené působnosti se zodpovídá starostovi obce (Čmejrek, 2008).

2.6 Občan

Občan představuje naši příslušnost k určité společenství či společnosti. Jako občane jsme členy určité obce, společnosti, státu, což znamená, že občane může být člověk pouze v rámci určitého ústavního zřízení, které vymezuje práva a povinnosti spojená s občanstvím.

Musíme si uvědomit, že být občane určitého společenství znamená vědomé převzetí a skutečné naplnění odpovědnosti jednotlivce za celek. V demokratických zřízeních je charakteristickým znakem občana jeho právo volit, ale také být volen a být zainteresován ve věcech veřejných a občanských. Podstatnými právy občana jsou zejména práva politická (jsou vázána na státní občanství). Právo volit a být volen, právo sdružovat se, právo shromažďovací a právo svobody projevu.

2.7 Volby

Jsou jednou ze základních forem občanské participace ve veřejném životě. Jedná se o způsob vybírání některých státních představitelů či představitelů jiných orgánů,

zejména zastupitelských sborů, který je pevně normami daným procesem ustavování jednotlivých funkcionářů. Volby by měli být nástrojem utváření občanovi voličské vůle.

Její proveditelnost by v demokratických státech měly zajistit tři základní principy. Všeobecné volební právo, rovné volební právo tajné volební právo (Lebeda, 2008).

2.8 Komunální volby

Komunální volby jsou proces, na jehož podkladě dochází k ustavování obecních elit do zastupitelských orgánů obcí. Děje se tak na základě zákona 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí, který pro komunální volby stanovuje využití systému poměrného zastoupení, otevřených kandidátních listin, pětiprocentní uzavírací klauzule a tzv. panašování.¹ Od vzniku samostatné České republiky proběhly celkem šestery komunální volby v letech: 1994, 1998, 2002, 2006, 2010 a 2014. Za základní funkce voleb se považuje rozložení politických sil v daném politickém celku a rozložení mandátů (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 48).

Volby v ČR jsou založeny na přímém, rovném, všeobecném a tajném hlasovacím právu. Občané České republiky disponují aktivním a pasivním volebním právem tj. mohou volit (v případě, že jim je 18 let a mají v obci trvalý pobyt) a být zvoleni. Do zastupitelských orgánů obce může být zvolen občan, který dosáhl věku 18 let a nic mu ve výkonu nebrání. Volit může i občan EU, který má v obci trvalý pobyt a je mu 18 let. Toto právo občanovi EU umožňuje mezinárodní smlouva, kterou se musí Česká republika řídit. U kandidatury do Poslanecké sněmovny je to věk 21 let a u Senátu 40 let (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 51 – 52).

Území obce je pro komunální volby zpravidla tvořeno jedním volebním obvodem, nicméně zastupitelstvo obce s počtem obyvatel nad deset tisíc může stanovit, že těchto obvodů bude více. Volebního souboje se mohou v obecních volbách účastnit na rozdíl od voleb do krajských zastupitelstev a voleb do Poslanecké sněmovny ČR také nezávislí kandidáti a jejich sdružení za podmínky včasného předložení petice určitého počtu občanů daného volebního obvodu (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 52).

Zákon dovoluje voliči udělit v komunálních volbách tolik hlasů, kolik zastupitelů má být zvoleno. Jsou-li pro volby do zastupitelstva obce vytvořeny volební obvody,

¹ Panašování je nutné rozumět možností voliče zaškrtnout kandidáty napříč politickým spektrem.

může volební strana na kandidátní listině pro každý volební obvod uvést nejvýše tolik kandidátů, kolik členů zastupitelstva má být zvoleno. Občan své hlasy může udělit jediné kandidátní listině, jednotlivým kandidátům, či tento postup kombinovat (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 60). Ke kandidátní listině musí být přiloženo vlastnoručně podepsané prohlášení kandidáta, že souhlasí s kandidaturou.

Kandidátní listina obsahuje název zastupitelstva obce, označení volebního obvodu, jsou-li volební obvody vytvořeny, název volební strany a označení, o jaký typ volební strany jde, s uvedením názvu politických stran a politických hnutí, jména a příjmení kandidátů, jejich věk, povolání, část obce, kde jsou přihlášení k trvalému pobytu, název politické strany nebo hnutí nebo údaj, že nejsou členy žádné politické strany nebo hnutí, pořadí na kandidátní listině vyjádřené pomocí arabského čísla, jméno a příjmení z mocněnce volební strany a jeho náhradníka. Jde-li o koalici, název politické strany nebo politického hnutí, které kandidáta navrhlo. Jde-li o sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých a závislých kandidátů, označení politické strany nebo politického hnutí, které kandidáta navrhlo, nebo označení, že jde o nezávislého kandidáta. Podpis zmocněnce volební strany (Zákon č. 424/1991 Sb., §9).

K uděleným preferenčním hlasům je přihlíženo v rámci kandidátní listiny až v okamžiku, kdy kandidát získá více než 10 % průměru počtu hlasů příslušné kandidátní listiny. Pro postup do skrutinia byla zavedena omezující kvorum „ve výši 5 % získaných hlasů z celkového počtu hlasů, vyděleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidátů, kandidujících za danou stranu, maximálně však počtem, rovným počtu volených zastupitelů.“

Posledním prvkem volebního systému je volební formule. Výsledky zpracovává Český statistický úřad. Při rozdělování mandátů je postupováno dle d'Hondtovi metody, která v konečném důsledku do jisté míry upřednostňuje větší strany před menšími (Krejčí, O., 2006). D'Hondtův dělitel je původní metodou volebního dělitele, který jako jediný můžeme označit za metodu největšího průměru. Vychází ze zásady, že „*není spravedlivé, aby jakákoliv strana obdržela mandát dříve, dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát, než kterákoliv jiná strana*“ (Lebeda, 2008). Výpočet probíhá následovně: počet platných hlasů každé strany je vydělen řadou celých čísel, která spočívá na posloupnosti přirozených čísel 1,2,3,4,5... Svůj první mandát zde získá strana na základě dělení jedničkou, druhý po dělení dvojkou, třetí na základě dělení číslem tři atd.

Hlasovací proces

Řádné volby trvají dva dny a to v pátek (14:00 – 22:00 hodin) a v sobotu (8:00 – 14:00 hodin), přičemž za den voleb je označován první z obou volebních dnů. V den voleb, před zahájením hlasování, předseda okrskové volební komise zkontroluje správnost vybavení volební místnosti a zapečetí prázdné hlasovací schránky. Poté prohlásí volby za zahájené. Před hlasováním každý volič členům volební komise prokáže svou totožnost a občanství České republiky (příp. občanství státu, jehož příslušníci mají právo v ČR volit). Poté se odebere do prostoru pro úpravu hlasovacích lístků a následně vhodí do příslušné schránky upravený hlasovací lístek v obálce. Po uplynutí doby stanovené pro hlasování umožní volební komise odhlasovat všem, kteří se ještě nacházejí v prostoru před volební místností a v ní a poté předseda okrskové komise prohlásí hlasování za ukončené. Poté následuje sčítání hlasů. Volič má tři možnosti, jak volební lístky upravit. Volič může křížkem označit celou kandidátní listinu jediné volební strany. Pak taková kandidátní listina získává tolik hlasů, kolik se přiděluje mandátů, přičemž každá z osob na kandidátce uvedených, získává po jednom hlasu. Druhým způsobem je označení křížkem jednotlivých kandidátů napříč kandidátními listinami a to v počtu nepřevyšujícím počet přidělovaných mandátů. Takto vybraní kandidáti pak získávají každý po jednom hlase a volební strany získávají tolik hlasů, kolik osob v rámci jejich kandidátní listiny získalo hlas. Třetí způsob je kombinací obou předchozích. Volič křížkem označí několik kandidátů z různých kandidátních listin a zároveň kandidátní listinu jedné volební strany, na níž neoznačí žádnou osobu. Hlasy se pak přičtou jednotlivým zakřížkovaným kandidátům a rozdíl mezi počtem zakřížkovaných kandidátů a množstvím rozdělovaných mandátů se přičte jednotlivým osobám v pořadí uvedeném na kandidátní listině označené jako celek, přičemž každá volební strana získává takový počet hlasů, kolik osob na příslušné kandidátní listině uvedených získalo hlas. Tento systém, kdy volič může označit více, než jednoho kandidáta různých volebních stran, můžeme označit za systém volných, nebo též otevřených, kandidátních listin. Systém otevřených kandidátních listin směřuje k posílení personalizace voleb. Po sečtení výsledků hlasování dojde k vyhotovení zápisu o průběhu a výsledku hlasování každou okrskovou volební komisí. Stejnopis tohoto zápisu je následně poskytován Českému statistickému úřadu (dále jen „ČSÚ“), který provede přepočítání mandátů na jednotlivé kandidáty. ČSÚ vytvoří zápis o výsledku

voleb, který předává příslušným registračním úřadům. Registrační úřady zajistí vyhlášení výsledků voleb ve svém obvodu na úřední desce. ČSÚ zároveň informuje písemně jednotlivé volební strany o výsledku voleb v daných obvodech. ČSÚ podává i zprávu o výsledku voleb do zastupitelstva Státní volební komisi, která vyhláší a uveřejňuje celkové výsledky voleb do zastupitelstev obcí.

Není-li označena žádná volební strana ani žádný kandidát, jsou-li křížkem označeny zároveň dvě a více volební strany, je-li označeno více kandidátů, než se rozděluje mandátů, nebyl-li hlasovací lístek vložen do úřední obálky, je-li v obálce vloženo více hlasovacích lístků nebo je-li hlasovací lístek přetržen, je hlas voliče považovaný za neplatný. Naopak neplatným se nestává hlasovací lístek, v němž je označena volební strana jako celek a zároveň i kandidáti této strany. Zde se uplatní pravidlo, dle kterého se nepřihlíží k hlasům označených kandidátů a postupuje se, jako by byla označena právě tato strana (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010).

3. Možnosti participace občanů ve veřejném životě

3.1 Proces rozvoje participace po roce 1989

Politická participace občanů se v České republice začala znova vyvíjet posametové revoluci v roce 1989. Do základních prvků zastupitelské demokracie můžeme zařadit svobodné volby, vyjádření svého názoru či účast na různých politických a občanských akcích. Tato prvotní reakce však občany časem omrzela a začalo se vše projevovat na volební účasti, která byla ze začátku vysoká, ale i na obecním životě. Tento jev byl pojmenován jako tzv. „post-honeymooneffect“ (Vlachová & Lebeda, 2006).

Otázka zapojení občanů do politického procesu představuje důležité sociálně-vědní i politické téma. I když se zastánci různých teorií demokracie liší v tom, jaké formy a kolik politické participace považují za přínosné pro správné fungování demokracie, téměř všichni od tzv. elitistů přes zastánce reprezentativní demokracie a deliberativní demokraty až po participativní/radikální demokraty se obecně shodnou na tom, že účast občanů v politice představuje jednu ze základních podmínek fungování demokracie.

Někteří autoři, kteří se zabývají participací v postkomunistických zemích, doposud nenašli jasnou odpověď na to, proč jsou obyvatelé těchto států významně méně angažovaní v politice než občané starých demokracií. Obvykle je tento rozdíl vysvětlován obecným odkazem k tzv. dědictví komunismu, které mělo zásadním způsobem ovlivňovat fungování nově budovaných demokracií. Jako jedna z konkrétních příčin se uvádí to, že komunistický systém nucené politické angažovanosti, kdy se občané těchto zemí např. museli povinně účastnit voleb či pochodovat v průvodech, nebyl schopen své občany socializovat k dobrovolné participaci uskutečňované ve svobodném a demokratickém prostředí. Jinými slovy řečeno, obyvatelé tehdejších nedemokratických režimů neprošli demokratickou „školou občanství“, a nemají tak dostatek zkušeností s dobrovolnou participací v politice. Dále se domnívají, že za malý zájem o politiku může stále nedostatečně rozvinutá občanská společnost a apatie občanů (Vráblíková, 2009, s. 867-869). Musíme vzít v úvahu i fakt, že politickou participaci nepodporuje ani vysoký nárůst korupce některých politických aktérů.

Transformace naší demokracie byla nastartována v listopadu 1989 a její první etapa vyvrcholila volbami v roce 1990. V tomto období nedošlo k rozpadu sociálního státu, byly ustanoveny instituce a systém přešel na pluralitní demokracii. Jako velký problém se však ukázala absence státní identity. K podpoře polistopadové občanské participace měla přispět transformace legislativy a nová Ústava České republiky a vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako její součástí zahrnující právo petiční, shromažďovací, sdružování občanů apod. až po právo o poskytování informací. Politickou participaci tedy zajišťuje Český právní řád, který vymezuje její formy a vytváří pro ni předpoklady. Hlavními body jsou:

3.1.1 Svoboda projevu a právo na informace

Podle Listiny základních práv a svobod je zaručena svoboda projevu a právo na informace. Svoboda projevu je důležitá zejména v otázce utváření názorů ve společnosti.

Tyto názory může každý vyjadřovat slovem, písmem, nebo jiným způsobem, a také je vyhledávat a šířit bez ohledu na hranice státu. Důležitou částí je právo na informace, jelikož bez informací lze se s velkými obtížemi participovat na veřejném dění. Podmínky takového poskytování utváří zákon 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (Zákon č. 106/1999 Sb.).

3.1.2 Právo petiční

Rovněž zaručeno v Listině základních práv a svobod a dále je upraveno zákonem č. 85/1990 Sb., o právu petičním. Peticí rozumíme písemně podanou žádost občanů parlamentu či jinému zastupitelskému orgánu, vládě, hlavě státu apod. Zákon stanovuje okruh subjektů tohoto práva, povinností a náležitostí petic (Zákon č. 85/1990 Sb.).

3.1.3 Právo shromažďovací

Důležitým právem vyplývajícím z Listiny základních práv a svobod je právo sdružovací, které je upraveno zákonem a to č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Výkon tohoto práva slouží občanům k využívání svobody projevu a dalších ústavních

práv a svobod, k výměně informací a k účasti na řešení veřejných záležitostí. Obecně lze zhodnotit, že se jedná o právo na průvody, manifestace apod. (Zákon č. 84/1990 Sb.).

3.1.4 Právo sdružovací

Jedná se o nejvíce využívanou formu občanské participace. Je prováděna prostřednictvím různých spolků, společností, organizací, hnutí, klubů apod.

3.1.5 Právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců

Formami rozhodování v přímé demokracii jsou zejména volby a referendum. „*Referendum je rozhodování občanů v přímém hlasování o otázce ústavně politického nebo zákonodárného charakteru.*“ Umožňuje občanům vyjadřovat se i k významným otázkám místního významu. Celostátní referendum může být vyhlášeno na základě speciálního zákona, jako tomu bylo například v otázce vstupu do Evropské unie. Volby obecně představují pravidelně se opakující způsob, pomocí kterého občané mohou vyjádřit své zájmy. Volby se v současnosti opírají o čtyři základní pilíře. Všeobecné volební právo, rovné volební právo, tajné volební právo a přímé volební právo.

3.2 Volební chování občanů

Volební chování je oblastí výzkumu politických věd, která se zabývá objasňováním důvodů voličských rozhodnutí a především pak vztahů mezi voliči a politickými stranami ve volbách. Jednou z významných příčin studia volebního chování je snaha o poznání voličstva. Výsledky pak slouží zpravidla politickým stranám k utváření programů a v povolebním období k rozhodnutím, které jsou v souladu s očekáváním voličů (Tuček 1998, 22).

Polarizace politických postojů a hodnot na úrovni voličů je důležitá pro vytváření polarizace na úrovni politické scény (Matějů, Vlachová 2000, 253n.). Problematika volebního chování je diskutována především v souvislosti s faktory, které ho ovlivňují. Vlachová uvádí tři modely volebního chování a v souvislosti s nimi

činitele, kteří přispívají k jeho utváření – sociologický model, model stranické identifikace a model racionálního výběru (Vlachová 2000, 487n.).

Sociologický (radikální, strukturální) model se zaměřuje na chování skupin – sociálních tříd, náboženských, věkových skupin, atd. Sociologický model je charakteristický kompozičním přístupem. Vychází z předpokladu, že politická orientace jednotlivce je ovlivněna jeho pozicí ve společenské struktuře a disproporce mezi regiony odráží prostorové rozdíly ve složení populace. Výzkum se proto orientuje na analýzu sociálních struktur ať už na individuální nebo agregátní úrovni.

Model stranické identifikace (sociálně-psychologický) vychází z dlouhodobého vztahu jedince (voliče) k politické straně. Stranickou identifikaci lze v tomto kontextu vnímat jako pevně utvořenou osobní emocionální vazbu. Pokud dochází u jedince ke změně stranické identifikace, jedná se zpravidla o důsledek změn osobního rázu podmíněného změnou k sociální skupině, geografickou či sociální mobilitou.

Model racionálního výběru (ekonomický) předpokládá, že se volič vždy znovu rozhoduje pro svoji volbu na základě dosažených informací. Volič vybírá z kandidujících politických subjektů, které se nejvíce blíží jeho zájmům a hodnotám. Posuzuje, co mu strany nabízejí podle politicky významným témat. Model vychází z ekonomické teorie volebního chování. Akcentuje vliv retrospektivního hodnocení výkonu politických subjektů a pozici voliče jako spotřebitele v politickém supermarketu (Vlachová 2000, 488n.).

Vedle toho ovšem může existovat celá řada dalších důvodů, které ovlivňují voličské rozhodnutí, v jejichž souvislosti mohou být a také jsou konstruovány modely volebního chování. Často diskutovanou otázkou v oblasti volebního chování je vliv politické situace a volebního systému na voličské rozhodnutí. Každý volič se nechová vždy v souladu se svými preferencemi, protože je vázán vnějšími okolnostmi, které ovlivňují jeho konečné rozhodnutí. Kubát v této souvislosti uvádí vedle upřímného hlasování (volič volí podle svých preferencí) ještě podobu hlasování protestního (často má podobu hlasování proti nejsilnějším stranám) a hlasování taktického (hlasování podle aktuální politické a volební situace Kubát 2002, 307n.). Taktické hlasování volič mimo jiné realizuje, volí-li s ohledem k nastavení komponent volebního systému. Volební chování může být do značné míry výsledkem politické situace a nastavení volebního systému.

Vedle zkoumání toho, jak se lidé účastní politiky, se výzkum politické participace zaměřuje také na hledání determinant této účasti. Jinými slovy řečeno, výzkumníci se snaží odpovědět na otázku, proč někteří lidé participují v politice více než jiní. Teorie, které byly vyvinuty pro vysvětlení politické participace v západoevropských zemích a zejména USA, zkoumají tři základní soubory explanačních faktorů, a to: individuální zdroje, motivace a sociální sítě navazované v občanské společnosti (Vráblíková, 2008). Vráblíková vytvořila jednoduchý model sociálně – ekonomického statusu SES, který používá různé charakteristiky. V první řadě je to úroveň vzdělání, kde z modelu vychází, že lidé s vyšším vzděláním participují v politice více, protože vyšší vzdělání indikuje lepší kognitivní vybavení, které jedinci umožňuje dát význam politickému světu. Zároveň s tím vzdělání měří úroveň obecných vědomostí a dovedností, které lidem usnadňují politicky participovat. Jednoduše řečeno, pro lidi s lepšími jazykovými a stylistickými dovednostmi je mnohem snazší napsat dopis politikovi anebo vyjadřovat své názory na internetovém fóru.

Další faktor SES, který ovlivňuje participaci je příjem občanů. Lidé s vyšším příjmem jsou obecně více politicky aktivní. Dalším faktorem je „věk“. Faktor „věk“ je v následující analýze měřen kardinální proměnnou stáří v letech. Jak dokazuje řada výzkumů, nejmladší a nejstarší skupiny obyvatel bývají méně politicky aktivní, než jsou lidé středního věku. Z tohoto důvodu je do analýzy zahrnuta proměnná „důchodce“, díky níž bude možné získat čistý efekt věku pro respondenty produktivního věku [srov. Linek, Lyons 2007]. Vztah mezi postproduktivním věkem a politickou participací zaznamená tato samostatná proměnná „důchodce“, která bude porovnávat respondenty v důchodu vůči ostatním skupinám obyvatel. Poslední faktor, který bude do modelu zahrnut, je pohlaví. Zjištění, že u žen existuje menší pravděpodobnost politické participace, přinesly už první výzkumy ze 70. let. V současných západních demokraciích tento rozdíl v politické participaci podle pohlaví již spíše neexistuje (Vráblíková, 2009).

	DE-E	SK	LV	SI	CZ	RU	BG	HU	PL	FR	GB
volení	73	70	72	61	58	56	67	71	46	60	59
podpis petice	61	58	18	33	33	14	10	16	13	76	74
účast na demonstraci	45	23	33	17	21	25	14	5	5	55	14
účast na manifestaci	43	38	28	20	21	19	27	10	6	38	16
dar peněz	65	29	35	23	22	16	22	9	22	48	31
bojkot produktu	38	14	9	14	14	7	3	5	5	49	40
kontaktování politika	17	17	17	13	10	11	8	6	6	23	24
kontaktování médií	13	10	8	9	5	6	4	4	3	14	10
účast na internetovém fóru	4	4	7	5	4	2	2	2	5	6	3
členství ve straně	5	7	2	5	8	3	6	1	1	5	11
celkové pořadí zemí	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	-	-

Zdroj: ISSP 2004.

Poznámka: Tabulka zobrazuje podíl obyvatel jednotlivých zemí, kteří se v posledních 12 měsících či ve vzdálenější minulosti podíleli na jednotlivých politických aktivitách. DE-E = bývalá Německá demokratická republika, SK = Slovensko, LV = Lotyšsko, SI = Slovinsko, CZ = Česká republika, BG = Bulharsko, RU = Rumunsko, PL = Polsko, HU = Maďarsko, FR = Francie, VB = Velká Británie.

Nejvíce se celkově zapojují do politického života obyvatelé bývalé NDR, druhými neaktivnějšími jsou překvapivě Slováci. Česká republika se umístila v polovině tabulky, a to na 5. místě. Úplně nejméně se projevují občané Maďarska a Polska, kde téměř 70 % lidí prohlásilo, že se neúčastní žádné politické aktivity, kdežto v Německu je pouze 15 % lidí, kteří se o politickou sféru vůbec nezajímají (Vráblíková, 2009, s. 879).

3.3 Volební účast

Volební účast je jedním ze základních ukazatelů politické participace občanů. Současné patří k nejdůležitějším charakteristikám politického prostoru. Účast v jednotlivých zemích a typech voleb je odlišná a podílí se na ní řada faktorů, geopolitických, kulturních a socioekonomických. Lidé se mnohdy rozhodují podle toho, jak jsou ty či ony volby důležité, co všechno mohou (z hlediska kompetencí voleného orgánu) ovlivnit. Je prokázáno, že občané považují za nejdůležitější volby ty do dolní komory Parlamentu České republiky, přičemž ona důležitost odráží vnímání možnosti ovlivňovat alespoň určitým způsobem dění v celé zemi. Proto také voliči o ostatní typy voleb projevují menší zájem.

Pokles volební účasti tíží nejen naší republiku, ale i ostatní země EU. J. Čmejrek se odvolává zejména na neprůhlednost a malou kontrolovatelnost některých institucí a

jejích zástupců (Čmejrek, 2013, s. 178). Účast občanů na volbách považuje za důležitější kritérium funkčnosti demokratického systému a za klíčový problém zastupitelské demokracie. Jak poukazují četné politologické a sociologické studie, systémy zastupitelské demokracie se dlouhodobě potýkají s klesající volební účastí a malým zájmem občanů o převzetí odpovědnosti v rámci politického procesu (Lijphart 1997). Proto se neustále hledají různé cesty, jak politickou participaci a zejména volební účast občanů posílit.

Pan docent Čmejrek je zastánce dvou přístupů. Podle prvního přístupu je volební účast a kandidatura občanů indikátorem kvality demokracie. Pokles volební účasti je v tomto případě pokládán za varování politickým elitám a za vážný problém, který ohrožuje demokracii. Druhý přístup naopak spatřuje v klesající volební účasti normální a přirozený jev, který souvisí se stabilizací demokratické politiky a s obecným souhlasem občanů s dosavadním vývojem. Zvýšení volební účasti dle tohoto přístupu může být dokonce známkou krize demokratického systému (Čmejrek, 2013). Podle S. Balíka tyto dva přístupy ovlivňují především volby a volební účast na komunální úrovni (Balík, 2008b: 43).

Volby do zastupitelstev obcí patří z hlediska volební účasti hned za volby do poslanecké sněmovny. Účast v obecních volbách sice nedosahuje takové úrovně jako u voleb do poslanecké sněmovny, ale přece jen je výrazně vyšší než u ostatních typů voleb. Svědčí to o tom, že občan se identifikuje nejen se svým státem, ale i se svou obcí, která představuje jeho přirozený sociální a politický prostor. Klíčovým faktorem, který ovlivňuje volební účast v obecních volbách, je velikost dané obce. Je ovšem možné, že tendence poklesu volební účasti se začíná měnit. Jak uvádí S. Balík (2012: 32n).

Kromě aktivního volebního práva existuje i pasivní volební právo neboli právo kandidovat. Tuto problematiku řeší J. Bernard, který vytvořil „Kompletní jmennou databázi kandidátů do zastupitelstev měst a obcí jako nástroj pro výzkum populace kandidátů a zastupitelů.“ Autor vyhledával a používal informace zejména z dat Českého statistického úřadu. Databáze má formu datové matice a každému kandidátovi je věnován jeden řádek, kde nalezneme údaje jako jméno, příjmení, rok narození, pohlaví, obec pod identifikátorem ICZUJ, typ zastupitelstva, číslo volebního obvodu, dosažené vzdělání, volební stranu, navrhuující stranu, stranickou příslušnost, pořadí na kandidátní listině, počet získaných hlasů a volební výsledek.

Jedním ze zjištěných trendů je stále rostoucí podíl kandidujících žen, přičemž v roce 1994 kandidovalo 21,6 % žen, v roce 2010 to bylo již více než 31 %. V porovnání s muži je to ale stále velmi málo. Autor dále zdůrazňuje nízký podíl mladých a starých kandidátů, přírůstek kandidátů s vysokoškolským titulem a na kandidující nováčky. Podle dat z databáze tvoří více než polovinu kandidátů právě nováčci, druhou polovinu zastávají inkumbenti (stávající zastupitelé) a kandidáti, kteří byli v předchozích volbách neúspěšní.

J. Bernard probírá i zapojení různých faktorů, kterými se zabývali již výše zmínění autoři. Autor dospěl díky databázi k zajímavým poznatkům, například, že pořadí kandidátů na kandidátních listinách má zásadní význam pro šanci na získání mandátu a přeskočit přední kandidáty se povede jen malému počtu kandidátů. Nejvíce jsou úspěšní kandidáti, kteří patří mezi stálé a jsou v obci i jinak činní. Dle výsledků mají inkumbenti několikanásobně vyšší šanci na získání mandátu než nováčci (Bernard, 2013).

3.4 Regionální úroveň participace

Formy a podmínky politické participace občanů na regionální (krajské) úrovni nejpodrobněji vymezuje zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajská zřízení). Zákon o krajích vymezuje práva, která garantují občanům kraje, kteří dosáhli 18 let, jejich participace v regionální politice. Jsou to zejména: volit a být volen do zastupitelstva za podmínek stanovených zvláštním zákonem, zúčastňovat se zasedání zastupitelstva a v souladu s jednacím řádem zastupitelstva vyjadřovat na něm své stanovisko k projednávaným otázkám, nahlížet do zápisů a usnesení z jednání zastupitelstva, do usnesení rady, výborů zastupitelstva (dále jen "výbory") a komisí rady (dále jen "komise") a pořizovat si z nich výpisy, požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou nebo zastupitelstvem; je-li žádost podepsána nejméně 1 000 občany kraje, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů. Nahlížet do rozpočtu kraje a do závěrečného účtu kraje a hlasovat v krajském referendu za podmínek stanovených zvláštním zákonem.

3.5 Místní úroveň participace občanů

Formy a podmínky politické participace občanů na lokální úrovni vymezuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Základními právy jsou volit a být volen do zastupitelstva obce, hlasovat v místním referendu, vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce svá stanoviska k projednávaným věcem, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce, nahlížet do rozpočtu obce a do závěrečného účtu obce, nahlížet do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, usnesení rady obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a požívat si z nich výpisy. Požadovat projednání určité záležitosti radou obce nebo zastupitelstvem obce, podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty.

Zákon o obcích stanoví, jaké podmínky musí vytvářet orgány obce, aby politická participace občanů obce byla umožněna zasedání zastupitelstva obce jsou veřejná, zápis o průběhu zasedání zastupitelstva obce musí být uložen na zastupitelstvu obce k nahlédnutí, starosta obce odpovídá za informování veřejnosti o činnosti obce.

3.6 Občanská participace občanů

Občané se zapojují vedle politických aktivit i do činností souvisejících se spolky a zájmovými sdruženími. Tyto instituce zabezpečují v obci nejen sociální funkci, ale i spravují část majetku v obci a poskytují veřejně prospěšné služby. Vždy ovšem záleží na lidech, kteří se na těchto aktivitách podílejí. Některé spolky jsou natolik aktivní, že se promítají i do politické sféry tím, že vytvoří vlastní politickou stranu, či stranu nezávislých kandidátů a tím se snaží ovlivnit politiku na lokální úrovni a získat tak větší finanční příspěvky. V českých obcích fungují různé typy spolků, mezi nimiž jsou nejčastěji dobrovolní hasiči, myslivci, zahrádkáři, včelaři, svaz žen nebo tělovýchovná jednota Sokol.

Bohužel malý zájem občanů o členství a stárnoucí členové zapříčiňují postupný úpadek činnosti těchto organizací, který má špatný dopad na kulturní život lidí v obci. Příčinou by také mohl být nedostatečný výdělek z pořádaných akcí, malá finanční podpora zájmové činnosti místní samosprávou a neustále složitější administrativa a zákonodárství. Řešením by mohla být větší podpora obce jak z propagační tak finanční stránky.

Výše zmíněné organizace jsou většinou nestátními neziskovými organizacemi.

Neziskový sektor je důležitou součástí ekonomického i politického prostředí každé vyspělé země. Vyrovnává totiž přetlak ekonomických zájmů nejsilnějších hráčů na všech typech trhu. V České republice se lze setkat se čtyřmi formami nestátních neziskových organizací s širokým spektrem zástupců:

- Občanské sdružení
- Nadace a nadační fondy
- Církevní právnické osoby zřizované církví či náboženskou společností
- Obecně prospěšná společnost

Neziskové organizace jsou nezávislé na státu a své úsilí zaměřují na pomoc ve všech oblastech lidského života. Základním motivem činnosti není nikdy návratnost investic, ale vždy dobrá vůle a úsilí pomáhat. Případné zisky jsou investovány zpět do činnosti organizace.

Do neziskového sektoru se řadí například subjekty poskytující veřejné služby, subjekty pracující pro své členy, subjekty financující činnosti ostatních apod. Působí v mnoha veřejně prospěšných oblastech, jako jsou sociální služby, péče o zdravotně postižené, řešení sociálních patologií, ochrana životního prostředí, kultura a ochrana kulturních památek nebo rozvoj komunit. Významnou oblastí neziskové práce je i oblast sportu. Mezi nejvýznamnější neziskové organizace v České republice patří například:

- Občanská sdružení: Armáda spásy, Bílý kruh bezpečí, Arnika, Český červený kříž
- Nadace a nadační fondy: Kapka naděje, Nadace Terezy Maxové, Nadace rozvoje občanské společnosti, Nadace Charty 77, Naše dítě
- Církevní právnické osoby zřizované církví či náboženskou společností: Česká katolická charita
- Obecně prospěšné společnosti: Člověk v tísni, Finále Plzeň, Kühnův dětský sbor

Neziskové organizace získávají značnou část financí na podporu svých aktivit pořádáním řady akcí určených pro širokou veřejnost. K dosud nejúspěšnějším se řadí například „Běh pro paraple“ organizovaný na podporu zdravotně postižených sportovců, akce „Pomozte dětem“ podporující znevýhodněné a ohrožené děti do 18 let, „Bílá pastelka“ a „Světluška“ shromažďující finanční prostředky a informující veřejnost

o životě nevidomých nebo každoroční Adventní koncerty. Různorodost činnosti těchto veřejně prospěšných organizací je hlavním rysem a silnou stránkou tohoto sektoru.

Činnost nestátních neziskových organizací upravují v České republice následující zákony, podle nichž se řídí proces registrace, organizační struktura, finanční řízení, hospodaření organizace a její zánik:

- Občanská sdružení se řídí zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů
- Obecně prospěšné společnosti zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Nadace a nadační fondy zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Církev a náboženské společnosti, církevní právnické osoby zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Místní akční skupiny

Místní akční skupiny (dále též MAS) jsou společenství občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejné moci), které spolupracují na rozvoji venkova, zemědělství a při získávání finanční podpory z EU a z národních programů, pro svůj region, **metodou LEADER** (Liaison Entre Actions Développement de l'Économie Rurale neboli Propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku).

Hlavním posláním MAS je především:

- sdružovat MAS pracující podle základních kritérií vydaných pro fungování MAS,
- rozvíjet spolupráci s dalšími aktéry, kteří působí ve prospěch venkova a jeho obyvatel,
- hájit společné zájmy členských MAS ve vztahu k orgánům státu, prosazovat transparentní, rovně a administrativně jednoduché stanovení pravidel pro

fungování MAS a k vytváření podmínek pro rozšiřování vlivu a úlohy MAS při administraci dotací z fondů určených k podpoře rozvoje venkova,

- reprezentovat a zastupovat členské MAS v jednáních na národní a mezinárodní úrovni
- propagovat a popularizovat úlohu MAS v komunitně vedeném místním rozvoji
- pořádat a organizovat přednášky, školení a instruktáže
- podílet se na pořádání národní a mezinárodní konferencí, výstav, exkurzí, soutěží, slavností, společenských a kulturních akcí, které podporují rozvoj venkova a jeho udržitelnost.

Základní principy metody LEADER

- přístup zdola nahoru – o budoucnosti regionu rozhodují lidé žijící a pracující v území, znající jeho tradice a potřeb,
- partnerství veřejných a soukromých subjektů,
- místní rozvojová strategie,
- integrované a vícesektorové akce,
- inovativnost – nalézání nových řešení problémů venkovských regionů,
- síťování – výměna zkušeností mezi skupinami LEADER,
- spolupráce – společné projekty MAS v rámci státu, EU a dalších zemích.

Metoda LEADER byla v České republice známá už od 90. let minulého století. První MAS u nás začaly vznikat v roce 2002 v souvislosti s Programem obnovy venkova. Další příležitostí pro MAS byl Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v programovém období 2004–2006 (LEADER+), který byl spolufinancován Evropskou unií, a dále samostatný národní program LEADER ČR financovaný výhradně ze státního rozpočtu ČR, který byl vypisován v letech 2004–2008, jako roční dotační program Ministerstva zemědělství. Od r. 2007 je LEADER jednou z Os Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013, konkrétně Osy IV. LEADER.

Základní parametry MAS

- geograficky homogenní území,

- počet obyvatel od 10 000 do 100 000 mimo města s počtem obyvatel větším než 25 000,
- účast zástupců veřejné správy v MAS je maximálně 50% (týká se i řídicího orgánu), druhá polovina je tvořena zástupci podnikatelů a neziskových organizací,
- MAS dle Programu rozvoje venkova může být obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů, občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, zájmové sdružení právnických osob podle § 20, písm. f) zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (Občanské sdružení podle §829 zákona č. 40/1964 Sb. místní akční skupinou být nemůže),
- členové MAS musí mít v daném mikroregionu bydliště, sídlo, nebo v něm musí působit,
- MAS musí mít stanoven statut, stanovy, organizační řád, strukturu a být registrována u MV ČR,
- MAS musí projednat a schválit strategii pro území dané MAS,
- fungování metodou LEADER.

Praktická část

V teoretické části mé práce jsou popsány možnosti participace občanské společnosti na činnosti veřejné správy, a jakými způsoby veřejná správa umožňuje zájmovým skupinám se na této činnosti podílet. V následující kapitole se budu věnovat nejen politickému právu podílení se na správě věci veřejných přímo konkrétní místní úrovni. Pro tento účel byla provedena šetření v městysi Želetava s cílem zjistit jaká je ochota veřejnosti se na správě věcí veřejných podílet.

4. Metodika a cíl práce

Cílem práce je případová studie městyse Želetava. Politická participace občanů v městysi je zkoumána pomocí volebních dat. V práci jsou také použity metody logické, historické a také statistické údaje. Občanská participace je předvedena na místních organizacích a dobrovolné spolkové činnosti, která prosperuje a nejen zvyšuje kvalitu městyse Želetava, ale i daného regionu.

Praktická část se zabývá studiem dokumentů místních politických stran, místní samosprávy a občanských sdružení. Jedná se o informační prospekty, kroniky, informace z webových stránek a místních sdružení. Dále jsou informace a data získány z Českého statistického úřadu. Práce je doplněna tabulkami, grafy a fotografiemi v přílohové části

5. Základní charakteristika obce

Pro mou případovou studii jsem si vybrala městyš Želetava, ležící v moravské části Českomoravské vrchoviny v okrese Třebíč. Krajské město je Jihlava, která se nachází severně od Želetavy vzdálená 30 km. Obcí prochází silnice I. třídy I/38. Silnice je zařazena do sítě silnic evropského významu s označením E59. V dobách rakousko-uherské monarchie byla tato silnice Císařská silnice. Představuje spojnici mezi Vídní a Prahou. Želetava je druhou největší obcí Moravskobudějovického mikroregionu. Je tvořena místními částmi Bítovánky, Horky a Šašovice s rozlohou 27,58 km². Z geografického hlediska spadá Želetava do oblasti vegetace pahorkatin a vrchovin. Dominantní vrch je hora Mařenka (711 m. n. m.) s rozhlednou.

Obrázek č. 1 : Mapa okresu Třebíč – městyš Želetava

Zdroj: www.mapy.cz

K procesu rozsáhlého slovanského osídlení Moravy došlo v 5. a počátkem 6. století. Soustavná slovanská kolonizace východních svahů Českomoravské vrchoviny začala v polovině 11. století. Toto osídlení nebylo příliš husté. Teprve od poloviny 12. století vznikají mnohé větší osady. Roku 1303 vzniká Želetava považována za velkou osadu z důvodu stavby kostela sv. Michaela a fary.

Želetava se stala záhy středem zájmů mnoha rodů. První majitel byl Oldřich ze Želavy ve 14. století. Prodejem a dědictvím, provázenými vleklými spory, se střídá

Želetava ve vlastnictví mnoha rodu, například Jan z Kosovy Hory , Vok z Kněžic a Čeněk Krušina z Lichtenburku a Bítova. Sňatkem dcery Elišky přebírá želetavské zboží mocný rod z Hradce a Telče. Do roku 1664 je Želetava svázaná s panstvím v Telči. Tak se Želetava dostala až do roku 1812 do majetku poboční větve Rožnberků. Roku 1862 kupuje panství šlechtic z Hardegu, Karel Fridrich Kammel. To již bylo celé panství rozděleno na jednotlivé dvory. Sňatkem přechází majetek na posledního majitele, Františka Staňka, poslance říšského sněmu a poslance a ministra za první republiky.

Matriky želetavské farnosti jsou vedeny od roku 1740. Vizitační zpráva z roku 166 udává počet farníků 504 s poznámkou – všichni katolíci jako už po 200. let. V roce 1860 je na území želetavské farnosti uváděn počet obyvatel na 1950 katolíků a 22 Židů. Farní kostel sv. Michaela, je jednolodní kostel se stavebním jádrem z 15. století. Byl však několikrát přestavován a upravován. Dnešní stav je v podstatě výsledkem z doby po požáru 29. června 1842. Kolem kostela býval hřbitov, na kterém se ještě roku 1718 pohřbívalo, pak byl ale přestěhován na jiné místo, kde také byla postavena hřbitovní kaple sv. Kateřiny. Bohužel současný stav kaple je takový, že vylučuje konání bohoslužeb a finanční možnosti obce neumožňují jeho nákladnou a velmi potřebnou opravu.

Želetava se nejvíce rozšířila kolem roku 1750, kdy byl vystaven poštovní úřad, pro nemocné a staré byl zřízen spítál, který je v dnešní době zrekonstruovaný a slouží jako domov důchodců. V tomto období byly také postaveny budovy, které zejména zajišťovaly služby a fungování obce. Mezi ně patřila hlavně základní škola, JZD a Jednota.

Další rozšíření nejen bytové struktury nastalo v 19. století, kdy byly zřízeny budovy fungující dodnes jako například restaurace „Turek“. V roce 1875 v místním statku na náměstí byl založen Lihovar. Snahou zakladatelů bylo získat lepší zpeněžení brambor a získat krmivo pro dobytek. V dnešní době se Lihovar používá pouze v letní sezoně jako moštárna. Dále se vystavovala menší sídliště a počet obyvatel se v obci zvyšoval.

K rozkvětu městyse velmi přispěl vznik několika velkých dodnes prosperujících firem, například firma Tirad, Želetavská sýrárna, Strojmont nebo Brabenec výroba kamen. Tyto firmy k dnešnímu dni zaměstnávají skoro 420 lidí, což obci pomáhá snižovat nezaměstnanost. Lidé v obci jsou spokojeni díky dobré dopravní infrastruktuře,

která jim umožňuje cestovat do nejbližších větších měst za prací, za kulturním vyžitím nebo za vzděláním.

V současné době má městyš Želetava 1536 obyvatel a snaží se být svým občanům co nejbližší. Informuje je pomocí rozhlasu a vývěsní desce o chodu obce, dále má webové stránky, vydává každý měsíc Želetavský zpravodaj, který si občané mohou zakoupit v místních obchodech a prodejnách za 3 Kč.

6. Participace občanů Želetavy ve veřejném životě

6.1 Kategorie obecních úřadů

Obec představuje základní územní jednotku státu. Její území tvoří vnitřní část (intravilán), tj. část území k bydlení a zástavbě; pozemky v zastavěné části obce. Vnější část (extravilán), kterou představují pastviny, pole, louky, lesy, rybníky, cesty apod., tedy nezastavěné plochy.

Každá obec má svůj majetek a finanční zdroje, s nimiž samostatně hospodaří podle svého rozpočtu, který se sestavuje na každý kalendářní rok. Pro rozhodování o obecních a místních záležitostech a řešení aktuálních a konkrétních problémů mají obce své orgány, které tvoří obecní zastupitelstvo, které představuje nejvyšší orgán samosprávy obce. Zákonem jsou mu svěřeny nejdůležitější kompetence v oblasti samostatné působnosti. Stanoví se zásada, že pokud není určen jiný orgán, plní úkoly samostatné působnosti obce obecní zastupitelstvo. Nemůže však vykonávat přenesenou působnost. Zastupitelstvo si může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány výbory. Obecní rada, která je zvolena z řad obecního zastupitelstva a představuje výkonný orgán. Může zřizovat odborné komise a jiné pomocné orgány, aktivity, konzultační sbory apod. Obecní úřad, který zajišťuje plnění úkolů obce. Ten je tvořen starostou, zástupcem starosty, případně tajemníkem a dalšími zaměstnanci. V oblasti zabezpečování výkonu samostatné působnosti obce je obecní úřad podřízen obecní radě, při výkonu přenesené působnosti pak krajskému úřadu.

Jak již zde bylo uvedeno, obec má svěřenu dvojí působnost – samostatnou a přenesenou. Samostatná působnost obcí je vymezena v zákonech příkladným výčtem a dále jako péče o vytváření podmínek pro rozvoj školství a výchovy, sociální péče, zdravotnictví, kultury, zajišťuje pořádek, uspokojuje potřeby bydlení, dopravy a spoju a vytváří podmínky pro rozvoj obce. V rámci přenesené působnosti plní obec funkci státní správy, při které se musí řídit všemi obecně závaznými předpisy a v jejich rámci i směrnicemi ústředních orgánů státní správy.

Náklady na výkon státní správy, kterou stát na obce přeneše, jsou hrazeny státem formou příspěvku na výkon státní správy. Pokud obec není schopna plnit úkoly přenesené působnosti vlastními silami, může uzavřít s jinou obcí téhož okresu svazek k jejich zabezpečení. Pro výkon přenesené působnosti rozlišujeme v současné době podle

míry přenesení státní správy následující kategorie obcí. Obec, obec s matričním úřadem, obec se stavebním úřadem, obec s pověřeným obecním úřadem a obec s rozšířenou působností.

První tři kategorie obcí jsou označovány jako obce 1. stupně, obce s pověřeným obecním úřadem jsou označovány jako obce 2. stupně a obce s rozšířenou působností jsou označovány jako obce 3. stupně. Orgány všech obcí vykonávají přenesenou působnost ve věcech, které stanoví zvláštní zákony v základním rozsahu pro svůj správní obvod, který je totožný s územním obvodem obce. Orgány obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností vykonávají přenesenou působnost v základním rozsahu svěřeném obcím a vedle této přenesené působnosti vykonávají ve stanoveném správním obvodu i přenesenou působnost jim svěřenou zvláštními zákony. Obec s rozšířenou působností je i obcí s pověřeným obecním úřadem.

6.2 Výbory a komise obce

Zastupitelstvo obce může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány výbory. Svá stanoviska a návrhy předkládají výbory zastupitelstvu obce. Zastupitelstvo obce zřizuje vždy finanční a kontrolní výbor. Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 15 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Ze své činnosti odpovídá výbor zastupitelstvu obce. Počet členů výboru je vždy lichý. Výbor se schází podle potřeby. Usnesení výboru se vyhotovuje písemně a podepisuje je předseda výboru. Usnesení výboru je platné, jestliže s ním vyslovila souhlas nadpoloviční většina všech členů výboru. Finanční a kontrolní výbory jsou nejméně tříčlenné. Jejich členy nemohou být starosta, místostarosta, tajemník obecního úřadu ani osoby zabezpečující rozpočtové a účetní práce na obecním úřadu.

Výbor pro národnostní menšiny

Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený podle zvláštního zákona. Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva obce. Výbor plní úkoly, kterými jej pověří zastupitelstvo obce.

Finanční výbor

Finanční výbor provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce, plní další úkoly, jimiž jej pověřilo zastupitelstvo obce.

Kontrolní výbor

Kontrolní výbor kontroluje plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce, je-li zřízena, kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory a obecním úřadem na úseku samostatné působnosti, plní další kontrolní úkoly, jimiž jej pověřilo zastupitelstvo obce.

O provedené kontrole výbor pořídí zápis, který obsahuje, co bylo kontrolováno, jaké nedostatky byly zjištěny a návrhy opatření směřující k odstranění nedostatků. Zápis podepisuje člen výboru a zaměstnanec, jehož činnosti se kontrola týkala. Výbor předloží zápis zastupitelstvu obce; k zápisu připojí vyjádření orgánu příp. zaměstnanců, jichž se kontrola týkala.

Osadní výbor

V jednotlivých částech obce může zřídit zastupitelstvo obce osadní výbory. Osadní výbor má minimálně 3 členy. Počet členů osadního výboru určí zastupitelstvo obce. Předsedu výboru určí zastupitelstvo z řad členů osadního výboru. Osadní výbor je oprávněn předkládat zastupitelstvu obce, radě obce a výborům návrhy týkající se rozvoje části obce a rozpočtu obce a vůbec věcí týkajících se dané části obce.

Komise obce

Rada obce může zřídit jako své iniciativní a poradní orgány komise. Svá stanoviska a náměty předkládají komise radě obce. Komise je též výkonným orgánem, jestliže jí byl svěřen výkon přenesené působnosti obce podle § 103 odst. 4.

6.3 Šetření a průzkum v městysi Želetava

Cíle, způsob, předmět a technika průzkumu

Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit, do jaké míry občané Želetavy využívají práv k participaci na veřejném životě. Cíl byl rozdělen do několika kategorií:

1. Voličská účast obyvatel městysu Želetava ve volbách v období 1994 – 2014.
2. Angažovanost občanů v zájmových sdruženích.
3. Zda se občané zapojují do věcí veřejných?
4. Zda bylo v městysi Želetava vyhlášeno v období 1994 – 2014 místní referendum?

Při šetření byly použity veřejně přístupné informace ČSÚ o volebních účastech, byly využity informace na základě zákona 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a v neposlední řadě cenné odpovědi starosty městyse Želetava a oslovených zastupitelů a občanů městyse Želetava.

Městys Želetava tvoří celkem čtyři sídelní jednotky. Místní části Bítovánky s 188 obyvateli, Horky se 164 obyvateli, Šašovice se 174 obyvateli a hlavní sídelní jednotka Želetava s 1010 obyvateli. Celkový počet obyvatel je 1536. Rozloha katastrálních území dohromady je 27,56 km². Roční rozpočet městyse Želetava dle schváleného návrhu pro rok 2015 dosahuje 21.685.000,--Kč. Jedná se o obec 1. stupně s matričním úřadem, avšak bez úřadu stavebního. Zastupitelstvo je patnáctičlenné, je zde zřízena pětičlenná rada. Každá místní část je zastoupena svým zástupcem v radě městyse, přičemž místní část Bítovánky je zastoupena přímo starostou městyse. Zastupitelstvo městyse zřizuje finanční a kontrolní výbor. Jiné ani osadní výbory vzhledem účasti zástupců místních částí v radě městyse nezřizuje.

Aby mohly být zhodnoceny vytyčené cíle, je vhodné sestavit hypotézy tedy předpoklady k jednotlivým bodům šetření.

Hypotézy:

- H1: Předpokládám, že volební účast při volbách do obecního zastupitelstva je vyšší než volební účast při dalších volbách a v globále má volební účast klesající tendenci.

- H2: Vzhledem k povaze sídla předpokládám velký počet organizací a spolků s vysokou členskou základnou.
- H3: Občané projevují zájem a zapojují se věci veřejných.
- H4: Ve sledovaném období byla vyhlášena maximálně 2 místní referenda.

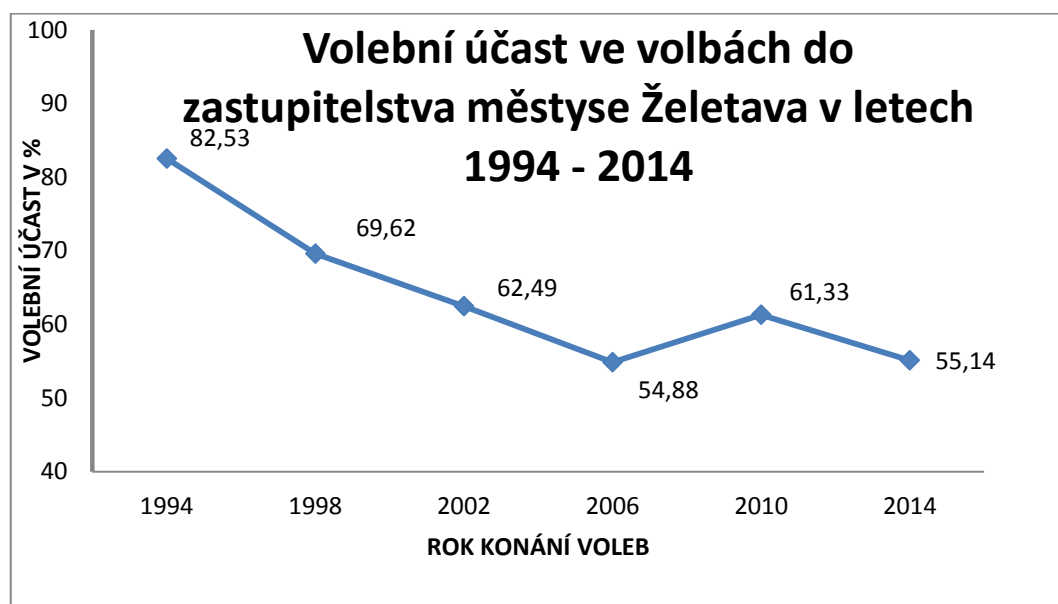
6.4 Vyhodnocení šetření

6.4.1 Účast ve volbách – cíl 1

Volební účast se dá poměrně jednoduše zjistit a je základní formou politické občanské participace.

Účast voličů ve volbách do zastupitelstva je až na rok 1994 mírně nadprůměrná a pohybuje se mezi 55 až 70%. V roce 1994 došlo k prudkému nárůstu z důvodu zvolení starosty. Další roky se však volební účast ustálila. Volební účast znázorňuje následující graf.

Graf č. 1: Volební účast ve volbách do zastupitelstva obcí Želetava v letech 1994 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka č. 1: Volební účast v Želetavě v komparaci s ČR (v %)

Prezident			
rok	2013 (1)	2013 (2)	
ČR	61,31	59,11	
Želetava	62,68	61,50	

Evropský parlament			
rok	2004	2009	2014
ČR	28,32	28,22	18,20
Želetava	33,17	26,88	17,40

Poslanecká sněmovna						
rok	1996	1998	2002	2006	2010	2013
ČR	76,41	74,03	58,00	64,47	62,60	59,48
Želetava	85,02	80,02	64,05	62,06	58,45	56,20

Senát						
rok	1996 (1)	1996 (2)	2000 (1)	2000 (2)	2008 (1)	2008 (2)
ČR	35,00	30,60	25,10	27,50	39,52	29,85
Želetava	43,93	27,43	43,04	34,05	31,50	21,70

Zastupitelstvo krajů				
rok	2000	2004	2008	2012
ČR	33,64	29,62	40,30	36,89
Želetava	43,13	34,75	42,68	35,28

Zastupitelstvo obce						
rok	1994	1998	2002	2006	2010	2014
ČR	60,68	45,02	43,39	46,38	48,48	44,46
Želetava	82,53	69,62	62,49	54,88	61,33	55,14

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Z tabulky je zřejmý obecný klesající trend volební účasti na všech sférách politiky. Avšak volební účast v Želetavě skoro pokaždé překročila celorepublikový průměr, i když rozdíly jsou jen v řádových jednotkách. Vyřknutá hypotéza se potvrdila pouze z části neboť voleb do Poslanecké sněmovny i prezidentských voleb se účastní lehce více občanů než komunálních voleb. V případě volby prezidenta se nabízí vysvětlení, že v roce 2013 tyto volby proběhly poprvé. Odhadnout trend účasti voličů je

v současnosti téměř nemožné. Pro hlubší analýzu by bylo zapotřebí konání vícero voleb tohoto typu. Možné jsou však pouze tři směry:

- převáží úcta a váha postavení prezidenta republiky a volební účast bude nadprůměrná
- účast při volbách bude zhruba stejná jako při volbách komunálních, tedy tento stav bude znamenat politicky angažovaných voličů
- bude klesat v závislosti na spokojenosti občanů s funkcí prezidenty nebo kvality kandidáta

V případě voleb do poslanecké sněmovny je téměř totožná s účastí ve volbách komunálních. To značí stálost počtu obyvatel ochotných se podílet na chodu věcí veřejných. V porovnání s volbami krajskými, do Evropského parlamentu a Senátu můžeme konstatovat, že nebudí přílišný zájem. Důvodem může být anonymita kandidátů, tzv. „blbá nálada občanů“, téměř nemožnost ovlivnit chod věcí veřejných v místě bydliště či nedůvěra v danou instituci.

6.4.2 Angažovanost občanů ve spolcích – cíl 2

Ze získaných dat můžeme tvrdit, že v tomto případě se hypotéza potvrdila. V Městysi Želetava existuje a aktivně funguje 12 spolků a organizací.

Tabulka. č. 2: Přehledná tabulka spolků počtu jejich členů

Spolek	Počet členů
SDH Želetava	56
SDH Bítovánky	52
SDH Horky	49
SDH Šašovice	99
SOKOL Želetava	98
TJ Sokol Želetava	40
Myslivecké sdružení Želetava	21
Myslivecké sdružení Zvonička	4
Rybářský svaz	174
Lyžařský oddíl	25
Pěvecký sbor	35
Zahradkářský svaz	32
Celkem	685

SOKOL Želetava zahrnuje oddíly kopané, ledního hokeje, volejbalu a stolního tenisu. Tělocvičná jednota pak navíc oddíl florbalu a boxu. Ostatní spolky další oddíly nezřizují. K tomu připočteme jednu příspěvkovou organizaci ZŠ a MŠ Želetava (s její činností souvisí školská rada a SRPŠ) a 4 jednotky JPO.

Vzhledem ke geografickému rozložení a k počtu obyvatel můžeme konstatovat, že počet spolků je opravdu vysoký a zájem občanů o účast v nich je také značně vysoká. Všechny spolky úzce spolupracují s městysem Želetava. Většina z nich působí v nemovitostech a prostorách ve vlastnictví městyse Želetava, který umožňuje bezplatný přístup a součinnost v jejich rozvoji.

6.4.3 Účast občanů a zapojení ve věcech veřejných – cíl 3

V tomto případě se mnou vyslovená hypotéza jednoznačně nepotvrdila. Důležitým faktorem je přímá účast občanů na jednáních zastupitelstva městyse. Tato je však v Želetavě téměř nulová nebo ojedinělá. Více občanů dochází pouze na ustavující zasedání (zpravidla 15 – 20). V ostatních případech pak občané docházejí, podle slov starosty, pouze pokud se projednává bod zahrnující „žádost občana o něco“ (z velké většiny o převod nemovitosti – prodej, nákup, směna apod.). Také žádosti o informace dle zákona 106/1999 Sb. úřad městyse eviduje pouze ojediněle a většinou z jiných částí ČR (týká informací např. o plánovaných investičních akcích). Podobné je to i v dalších oblastech možné občanské participace. Vysvětlení se pak nabízí skrze dostatečnou informovanost občanů prostřednictvím internetových stránek a želetavského zpravodaje (vychází čtvrtletně), kde se vedení městyse snaží dostatečně a podrobně informovat občany o všem co se děje včetně rozpočtů, investičních a neinvestičních akcích, kultuře, sportu, školství atd. Dalším zajímavým a dle mého názoru zásadním je přímý kontakt občana s vedením městyse zejména se starostou a místostarostou. Občané Želetavy se naučili přímo obracet se svými názory, problémy a přáními rovnou na představitele městyse a to se je pak snaží, umožní-li to situace, zakomponovat do svých plánů.

Z dalšího šetření vyplývá, že tento stav je u obcí podobného typu téměř totožný. Hlavně slabá účast občanů na zasedání zastupitelstev je pak poměrně překvapujícím zjištěním. Jiná situace nastává až u obcí 3. stupně.

6.4.4 Vyhlášení místního referenda – cíl 4

V tomto případě se hypotéza jednoznačně potvrdila. Vypsání místního referenda není v naší zemi celkově až tak častým jevem. Také důvody, kvůli kterým se referenda vypisují v jiných obcích, poměrně často mívají problematiku městyse Želetava, nebo zde nejsou natolik palčivým problémem, na kterém by se většina obyvatel neshodla. Ve sledovaném období nebylo v Želetavě vypsáno ani jedno místní referendum.

Vedení městyse v období 1994 – 2014 uspořádalo několik besed s občany spojených s anketami. Například beseda s občany na téma změna statusu obce Želetava na městyse Želetava, kterého se zúčastnilo několik desítek občanů a na jehož základě byla vypsána anketa. Její výsledek byl natolik jednoznačný a účastí dostatečný, že jako podklad pro jednání zastupitelstva zcela postačilo a vypsání referenda se v dané otázce ukázalo jako naprosto zbytečné.

6.4.5 Míra participace v Želetavě návrhy na zlepšení

Zhodnotit zda je míra participace v Želetavě dobrá, špatná, dostatečná či nedostatečná je velice složitý úkol. Toto hodnocení je téměř neproveditelné objektivními prostředky. Na to bychom museli znát stupně participace všech obcí ČR, následně je roztřídit dle typu podobnosti, a potom na základě stanovení jakého si průměru provést hodnocení zda je ta či ona obec na tom v porovnání s ostatními dobře nebo špatně. Hodnocení lze tedy provést spíše subjektivně. Je to dáno tím, že každý občan může mít na stejnou věc jiný názor, je nutné přihlídnout na specifickou jednotlivých obcí, jejich možnosti, náladu občanů, stupeň vybavenosti apod. S přihlédnutím na tyto aspekty můžeme konstatovat, že občané Želetavy participují na veřejném životě v zásadě dvěma způsoby.

Prvním jsou volby. Budeme-li hovořit o místní participaci, budou nás zajímat volby do obecních zastupitelstev. V městyse Želetava je volební účast lehce nadprůměrná v porovnání s celorepublikovým průměrem. Ve zdejších volbách pravidelně sestavují kandidátky dvě politické strany (KSČM, KDU-ČSL) a dvě sdružení nezávislých kandidátů většinou bez podpory politických stran. Vítězem všech dosavadních voleb do zastupitelstev obcí bylo vždy od roku 1994 některé sdružení nezávislých kandidátů. To může být dáno všeobecnou nespokojeností občanů s děním

v politických stranách a to jak na regionální tak i celorepublikové úrovni. Druhým hlavním důvodem je kvalita kandidátních listin. Sdružení nezávislých kandidátů se vždy snažila o co nejobektivnější a nejideálnější složení svých kandidátek. Rozhodujícím faktorem zde není stranická preference či nařízení, ale zájem o konstrukční budování veřejného života bez ohledu na politickou příslušnost. Na těchto kandidátkách můžeme vysledovat, že se rekrutovali ze spolků a sdružení, které jevíli zájem rozvíjet veřejný život a na tomto se také v minulosti již podíleli a veřejně vyjadřovali svoje názory. Tudíž voliči byli naservírováni kandidáti, kteří byli veřejnosti známí a aktivní. Což o politických kandidátkách do značné míry říci nelze.

Druhým výrazným způsobem angažování se občanů na veřejném životě je účast v některém ze spolků. Většina z nich se angažuje na poli kulturním a společenské nebo sportovním. Nositeli společenského života v místních částech na úrovni spolků jsou jednotlivé sbory SDH. Společně s městysem pořádají kulturní akce (plesy, dětské dny, vánoční besídky apod.) a také se zúčastňují soutěží v požárním sportu. V místních částech jsou tyto spolky jediné. V hlavní sídelní jednotce tedy v Želetavě sídlí všechny ostatní spolky včetně příspěvkové organizace. Jejich hlavní doménou je kulturní život (plesy, karnevaly, rybářské závody, pěvecká vystoupení, vánoční setkání apod.). Daleko výraznější roli zde pak hraje sportovní a kulturní reprezentace městyse. Zejména fotbalový oddíl v posledních letech dosáhl výrazných úspěchů a probojoval se až do krajské soutěže, boxerský oddíl se může chlubit několika medailisty a dokonce vítězi v juniorských kategoriích mistrovství republiky v boxu. Pěvecký sbor vystupuje i mimo území městyse a několikrát byl také oceněn. Není asi náhodou, že výrazná část zastupitelů současných i minulých vzešla právě z těchto oddílů a spolků, a tomu také odpovídá spolupráce na úrovni městyse Želetava – spolek, která je všeobecně podle hodnocení občanů na velmi dobré úrovni.

U ostatních prvků možné participace je to již slabší. Zejména pak účast občanů na zastupitelstvech je velmi slabá. To jednak může být dáno všeobecnou dobrou informovaností, ale zřejmě také ochotou občanů řešit pouze své vlastní problémy a řešit svůj vlastní prospěch. Tomu odpovídá zmíněná účast na zastupitelstvech (občan se účastní jen, pokud je projednávána jeho vlastní žádost o něco) či struktura žádostí o informaci dle zák. 106/1999 Sb. Angažovanost na veřejném životě se opět odehrává skrze spolky.

Politickou participaci občanů garantuje Český právní řád. Obecně lze vysledovat, jak těžko se prosazují nebo prosazovali obecné úpravy například celorepublikového referenda, ratifikace Lisabonské smlouvy, problémy kolem ČSTV atd. To všechno se odráží v ochotě lidí podílet se na veřejném životě na úrovni obcí. Jistě lze polemizovat o možnostech posílení participace např. přímou volbou starosty (byť je tato problematika velmi diskutabilní), pobídkami občanů k jednáním, schůzím, anketám, vypisováním referend. Je ovšem také zhodnotit, kdy tyto prvky mají smysl, právně je ošetřit, tak aby byly jednoznačně specifikovány bez možnosti vícero výkladů, zákonných nesmyslů, vyřešit problematiku odbornosti při posuzování jednotlivých problémů. Nejdůležitější však je, aby byly vytvořeny pro občana, sloužily občanovi a občan o nich věděl.

7. Závěr

Podle zadání práce bylo mým úkolem vysvětlit pojem participace občanů na veřejném životě. K tomu bylo zapotřebí nejprve vysvětlit obecné pojmy a definice, nastínit řád, ze kterého vycházejí a zabývat se možnostmi a jednotlivými prvky participace, které mají občané České republiky k dispozici. Na základě teoretických znalostí provést hodnocení a analýzu konkrétního místa. Z práce je patrné, že analýza byla provedena v městysi Želetava. Jedná se o obec 1. stupně s matričním úřadem. V místní části této obce žijí. Pro vypracování praktické části jsem si vytypovala několik úkolů, kterými jsem se podrobněji zabývala a dále analyzovala a hodnotila.

Prvním úkolem, kterým jsem se zabývala, je volební účast občanů. Volební právo považuji za jedno z nejdůležitějších, které občan svobodného státu může mít. Celkově lze říci, že občané Želetavy zájem o volby mají, ve srovnání s celorepublikovým průměrem se při volbách volební účast pohybuje, byť lehce, v nadprůměrných hodnotách.

Ve druhém úkolu jsem se zabývala spolky v městysi. Hned po volbách činnost těchto spolků vnímám z veřejného života asi nejintenzivněji. K tomuto bodu lze říci, že městys Želetava si svých spolků váží, velice výrazně je podporuje a na velice dobré úrovni s nimi spolupracuje. To dokládají čísla o počtu spolků a jejich členů (ve 12 spolcích (685 členů)). Nutno ještě dodat, že v některých spolcích je možné být členem až od 18-ti let věku. Jinak by toto číslo bylo ještě o něco větší.

Ve třetím bodě jsem se zabývala zapojením občanů do veřejného života. I v této práci jsem se zmiňovala o právu na informace, na názor, dotaz, zmíněny byly prostředky, kterými se občan může zapojit do veřejného dění. Sama tyto prostředky považuji za důležité, proto mě skutečnost celkem nemile překvapila. Když jsem začala zjišťovat stav v této oblasti i v okolních obcích, nezbyvá než konstatovat, že takto nízká míra zapojení není problém pouze Želetavy, ale téměř všech obcí podobného typu.

Posledním čtvrtým tématem byla otázka referend. Obecně lze říci, že referendum je velmi mocný nástroj pro rozhodování v důležitých otázkách veřejného života obce. Jedná se však také o nástroj velmi komplikovaný a ošemetný, proto panuje-li drtivá názorová shoda ohledně konkrétního problému, zjištěná například prostřednictvím jednodušších anket, zastupitelé od jeho vypisování ustupují. To je důvod, proč podle mého názoru nejsou místní referenda tak často aplikována.

Přestože jednotlivé obce vnímají a poukazují na podobné problémy v otázce participace občanů na místním dění, nelze tyto závěry aplikovat na všechny obce daného typu. Každá obec má svá různá specifika, různé problémy, které musí bezodkladně řešit. Hodně závisí také na vedení obci a způsobu jak s občany komunikují. Dá se předpokládat, že dokáže-li si starosta obce popovídat o různých problémech na prostý dotaz občana, občan se pak nedomáhá informací prostřednictvím zákona. Naopak ve větších sídlech se žije poněkud ve větší anonymitě, to má za následek větší angažovanost občanů ve veřejném životě. Přesto je v otázce komunikace s občany stále co zlepšovat, nabízet podrobnější informace, nabízet stále větší prostor k vzájemné komunikaci. Tyto a další zásady pak povedou ke kvalitnímu a širšímu rozvoji participace občanů na veřejném životě.

I. Summary

The title of this bachelor work is The participation of citizens in public life in rural municipalities. The work deals with a case study of the village Želetava. The main aim of this thesis is based on theoretical and practical knowledge to explain the function of public administration in selected rural village in terms of citizen participation and how much and how the citizens participate in civic life. The thesis is divided into two parts – the theoretical part and the practical part. The theoretical part is dedicated to the three parts: The theoretical part consists of four chapters that deal specifically with the introduction of rural communities in Bohemia, their legislation. The last chapter discusses civic participation and the possibility of association of citizens under current legislation.

Each municipality has its own different specifics, various problems that must be dealt with immediately. Much also depends on community leadership, and how to communicate with citizens.

Key words

Rural municipalities, public life, citizens, elections, voter turnout, political and civic participation.

II. Přehled použité literatury

1. Balík, S. (2009). Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. 1. vyd. Praha: Grada
2. Bernard, J. (2013). Kompletní jmenná databáze kandidátů do zastupitelstev měst a obcí jako nástroj pro výzkum populace kandidátů a zastupitelů. 1. vyd. Acta Politologica 5, 1
3. Čmejrek, J., Bubeníček, V., & Čopík J. (2010). Demokracie v lokálním politickém prostoru. 1. vyd. Praha: Grada
4. Čmejrek, J. a kol. (2009) Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR. 1. vyd. Praha: Kernberg Publishing, s. r. o.
5. Čmejrek, J. (2013). Demokratický deficit v lokálním politickém prostoru ČR: možnosti a meze analýzy. 1. vyd. Acta Politologica
6. Vajdová, T. (2003). Zpráva o neziskovém sektoru v České republice. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace
7. Vlachová, K. & Lebeda, T. (2006). Aktivní občanství a spokojenost s demokracií v Evropě. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Sociologický časopis. Vol 42, No. 1.
8. Vráblíková, K. (2009). Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Sociologický časopis. Vol. 45, No
9. Obec Želetava (2010). Brožura Želetava a okolí. Želetava
10. Obec Želetava (2010). Průlom Želetavské historie. Želetava
11. Městys Želetava (2013). Brožura Želetava a okolí. Želetava
12. Městys Želetava(2014). Želetavsko a okolí. Želetava
13. Kolektiv autorů (1993). Encyklopedický slovník. Praha. Odeon.
14. Svatoň J.(2001). Základy státovědy, Praha. C. H. Beck
15. Sztwiertnia, R. (2013). Občanská participace a lokální demokracie. Investice do rozvoje vzdělávání. Sblížení politikou – výchova k aktivnímu občanství a lokální demokracii CZ.1.07/3.1.00/37.0272. Olomouc: Katedra politologie a evropských studií, Universita Palackého v Olomouci.

Elektronické zdroje

1. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. (2000). Dostupné z:
<http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-obecni-zrizeni.html>
2. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. (2012). Dostupné z: <http://www.novy-obcansky-zakonik.cz/zneni-v-pdf/>
3. Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstva. (2001). Dostupné z:
www.mvcr.cz/soubor/zakon-491-2001-pdf-70022.aspx
4. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. (1990). Dostupné z:
www.mpsv.cz/files/clanky/1505/z83_1990.pdfVolby. (2014). Výsledky voleb a referend. Dostupné z: <http://volby.cz/>
5. Malý lexikon obcí 2013. (2013). Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/1302-13-r_2013
6. Český statistický úřad. (2008). Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 1994 až 20014.
7. Želetava. Historie. Dostupné z: <http://www.mestyszeletava.cz/>